

שׁוֹבֵב

Donderstraal

Schrijver: Jerobeam Kunz
Coverontwerp: Zlatan Jovanovic
ISBN: 0001-355829
© <Jerobeam Kunz>

Gezuiverd

Van: partijbestuur

Verzonden: dinsdag 6 februari 2020 18:13

Aan: Jerobeam Kunz

Onderwerp: Re: Processtuk 'Vorming Democratie'

Beste Jerobeam en anderen,

(...)

*Hetzelfde zullen wij doen met anderen die doorgaan op de door hem
ingeslagen weg.*

Het partijbestuur

Ik hoorde heel even bij de inner circle. Tot mijn genoegen zag ik eerder Joop het onderspit delven. De rijen sloten zich. Bijna was ik toen zelf opgestapt uit ergernis over zijn gedrag tijdens de bijeenkomsten in het bunkertje . Ik was dus niet de enige die hem spuugzat was. Een laatste bericht van Berry was duidelijk. Over en uit, opsodemieteren. Goed gezien. Ophoepelen.

En nu was ik aan de beurt.

Voorspel

Op de koudste dag in de drijfmatte zomer van 1956 was het zover. In de kleine duplexwoning aan de Willem Barentszstraat perste mijn moeder de laatste wee weg. Een maand te vroeg. Dat zou uitmaken. Dat mijn vader er niet bij was in het geheel niet. Hij zwom een wedstrijd door het Marsdiep. Heen en weer. Een nieuwe frustratie opdoende. De enige slag die hij beheerste was de schoolslag. Het is knap om met die slag het Marsdiep over en weer te zwemmen. Maar je wordt laatste. Altijd. Jaren later werden wij geacht hem aan te moedigen tijdens de politie kampioenschappen. De bosbaan op en neer. Schoolslag was

verplicht. De enige slag die de politiemannen indertijd beheersten. Behalve van Zijl dan. Na het keerpunt crawlde hij rustig naar mijn vader toe, om daarna de eindsprint te winnen. Volgens mijn vader dan. Want niemand keek naar die wedstrijd. 4 kilometer, oersaai. Wij speelden in het Amsterdamse bos tijdens die urenlange zwemtocht. Mijn moeder ging tussentijds op bezoek bij neef Jantje Konijn die van zijn maandelijkse kuur tegen psoriasis in het VU ziekenhuis lag te herstellen. Een familiekwaal.

Ik kreeg het later ook. Wel minder dan Jantje. Die werd in de jaren 80 zelfs nog Nederlands kampioen powerliften. Dat doe je in een zwembroekje niet in een trainingspak. Kennelijk was hij eroverheen gegroeid. Of de kuur was uiteindelijk aangeslagen. Of hij schaamde zich niet voor de witte korsten op zijn huid. Ik weet het niet, heb neef Jantje in geen 50 jaar gezien.

Kampioen werd mijn vader dus nooit. Hooguit tweede. Dat kwam door van Zijl dus. Het maakt niet uit, valsspelers straffen zichzelf uiteindelijk. Zei hij, maar ik vermoedde dat het er ook mee te maken had dat van Zijl opperwachtmeester was. Mijn vader gewoon wachtmeester. “het gezag dat boven u gesteld is tast u niet aan.” Ook daarmee groeide ik op. Pas nadat ik de kerk verliet merkte ik dat valsspelen wel degelijk meer opleverde dan altijd maar de braverik uithangen. Ook met gezag zou ik anders leren omgaan. Competitiedrang, dat kreeg ik wel van hem mee. Diepgaan, het beste uit jezelf halen, en leren verliezen toch ook. Maar anders dan hij, is niks vervelender voor een winnaar dan te horen “ja zo kan ik het ook als ik net als jij 3x zoveel zou trainen”, of “voor wie winnen niet zo belangrijk is”.

Bij thuiskomst wilde hij weer verhalen over het mooie diploma dat hij had verdiend en de bruinvissen die met hem

mee zwommen in het Marsdiep.

Maar dit keer was ik er. Een verrassing. En gewenst, ik was zeer gewenst.

Mijn moeder was op dezelfde dag als haar 6 jaar jongere zus getrouwd. Dat kwam door de oorlog, zei ze. De trouwfoto's bekeek ik vaak. Mijn bijna 2 meter lange vader, naast ome Leendert van iets meer dan anderhalve meter. In slipjas met hoge hoed. Laurel en Hardy, Bulletje en Bonestaak, comedy capers.

De oorlog had flink in de gezinnen waarin mijn ouders opgroeiden ingehakt. Bij een bombardement op Den Helder was mijn opa, waarnaar ik vernoemd ben, in het water gesprongen. Dat zei hij altijd, vertelde mijn moeder. "In het water ben je veilig". Maar niet als je met je broekriem aan een spijker onder een vlot blijft hangen. Het duurde 3 maanden voordat het lijk van mijn opa gevonden werd. En al die tijd kreeg mijn grootmoeder geen loon uitbetaald van de Rijkswerf. Het betekende dat mijn moeder voor de kost moest opdraaien. Mijn grootmoeder kon dat niet, want op dezelfde dag dat mijn grootvader overleed kreeg ze een schaar in haar oog en sloeg een naald van de naaimachine door haar duim.

Pas kort voor ze overleed hoorde ik dat het griezelige grijze oog een kunstoog was. Ze zag weinig en kon geen diepte zien. Mijn moeder werd van school gehaald en achter die naaimachine gezet. Tot aan haar trouwdag werd ze kostwinner voor het hele gezin met 2 zusjes en een broertje. "Dat huis aan de Spreeuwstraat 14 heb ik betaald" zei ze vaak. Een mooie grote jaren '30 woning met erker en een spannende zolder. Ik was altijd weer onder de indruk als we in Den Helder logeerden.

Bijna 30 was ze toen ze trouwde. In de jaren '50 was dat oud, te oud eigenlijk. Maar van foto's uit die tijd zag ik dat ze het zich kon veroorloven. Ze was mooi, alleen lachte ze nooit op die foto's. Dat kwam vanwege haar gebit. Maar kort na haar trouwdag kon ze zich een kunstgebit veroorloven.

Misschien wel door dat lelijke oorlogsgebit was mijn vader een paar jaar jonger dan mijn moeder. Nog meer dan mijn moeder wilde hij het ouderlijk huis uit. Toen de oorlog uitbrak was zijn overgrootvader een van de eersten die werd opgepakt en in kamp Vught werd opgesloten. Hij was een belangrijke ambtenaar op het ministerie van Oorlog. Zijn vrouw werd kort daarna opgepakt en afgevoerd naar Auschwitz. Daarvan kwam ze niet terug. Dat was het signaal voor mijn opa van vaders kant om te vluchten. Ver kwamen ze niet, totdat de Wieringermeer onder water werd gezet zaten hij, zijn vrouw en later mijn vaders zusje ondergedoken bij een boer in de polder. Mijn vader was op de trein naar Zaltbommel gezet en verbleef de rest van de oorlog op een boerderij in Haaften. De mooiste tijd van zijn leven zei hij vaak. In de Waal leerde hij zichzelf de schoolslag. Maar geen crawl. Naar school ging hij niet. Na de oorlog kwam hij in een vreemd getraumatiseerd gezin terecht. En hij had nu een zusje. Zijn vader had woedeaanvallen en sloeg hem geregeld het Gemini ziekenhuis in. Zijn moeder haatte hem. Het waarom kwam hij pas kort voor zijn overlijden achter, toen ik op internet trouw- en geboorteregisters van de gemeente Den Helder had doorgevlooid. Het was een moeite geweest. En niet zo zuinig ook.

De familie van Hovell had alle contacten verbroken en mijn grootmoeder ontferd. Op het onderduikadres was ze opnieuw zwanger geraakt. Van een boerenknecht. Mogelijk de verklaring waarom mijn vader en zijn zusje, mijn tante Hil als dag en nacht verschilden. De knecht was misschien haar grote liefde. Maar hij overleefde de oorlog niet. Verdronken toen de Wieringermeer vol stroomde, of verzopen door mijn opa? Niet duidelijk, ze zaten met zijn vieren in het bootje en er bereikten slechts 3 Schagen.

De barre tocht van mijn moeder

Op Den Helder zijn heel wat meer bommen gevallen dan op Rotterdam. Maar het waren goede bommen want van de geallieerden. Een vergeten geschiedenis. In januari 1944 vonden de Duitsers het genoeg. Heel Den Helder werd Sperrgebiet. Alle bewoners moesten vertrekken. Dat moet een dramatische tocht geweest zijn langs het Noord-Hollands kanaal, al die mensen met kinderwagens en houten karren op weg naar Schagen, Alkmaar en verder. Er schijnen nogal wat mensen onderweg omgekomen te zijn. Langs de Helderse weg staan wel herinneringen aan gefusilleerde gijzelaars, maar geen voor gevluchte Jutters

Mijn grootmoeder Martha , kwam met haar vier kinderen bij familie in 's Gravendeel, nog voorbij Rotterdam terecht. Mijn moeder vertelde nooit over deze periode, maar van mijn tantes begreep ik later dat de neven niet van mijn moeder konden afblijven. Een oom sliep uiteindelijk voor de deur van de slaapkamer van mijn moeder en haar zusjes. Dat duurde tot het einde van de oorlog. Op die dag gaf oma Martha mijn moeder de sleutel van de Spreeuwstraat 14 met de opdracht naar Den

Helder te gaan. Daar het huis te claimen, voordat dit bezet zou worden door anderen waarvan de huizen door de geallieerden waren platgebombardeerd of door Duitsers gesloopt.

Tot aan Haarlem wist ze met trein en bus te komen. Daarna hield het op. Er was geen vervoer. Zestien was ze, een slecht gebit, maar een mooie meid. Als ze niet lachte. Ze wist in Alkmaar te raken. Vandaar was het vrijwel onmogelijk verder te komen. Overall hadden de binnenlandse strijdkrachten versperringen en wachtposten geplaatst. Sluipend door weilanden en over polderweggetjes wist ze toch tot de brug voor Den Helder te komen. Daar trof ze een oude buurjongen. Samen met hem sloop ze onder de versperringen door. Ze werden ontdekt. Er werd op ze geschoten. De buurjongen werd dodelijk getroffen, maar mijn moeder rende door en wist de Spreeuwstraat te bereiken. De hele wijk was in tact gebleven. Duitse soldaten hadden in de kleinere woningen gezeten, in de grotere woningen de officieren. De sleutel paste. Wat niet heel verwonderlijk was. Het was een looper die op elk slot paste. Mijn moeder is het huis ingetrokken, heeft alles gebarricadeerd en 4 weken binnen gewacht totdat Den Helder werd vrijgegeven. Het gezin keerde terug, Martha bracht de naaimachine mee.

Twee jaar voor haar dood werd dit verhaal bekend en heeft de Helderse Krant er twee paginagrote artikelen aan gewijd. Zo wist mijn moeder te bereiken dat ook de naam van mijn grootvader op de plaquette aan de muur van de Rijkswerf ter nagedachtenis aan de gevallenen kwam. Er moest zelfs een geheel nieuwe plaquette gemaakt worden om Jerobeam van Leiden toe te voegen. Bij de onthulling 1 jaar later was ik er met mijn moeder, pas toen besepte ik eigenlijk voor het eerst

dat het verhaal dat ze vaak verteld had waar, en eigenlijk een soort van heldenepos was.

De ambachtsschool

Mijn vader was 9 toen de oorlog uitbrak. Terug in Den Helder werd hij op de Ambachtsschool geplaatst. Het 5 jaar gemiste onderwijs maakte daar niet heel veel uit vond men. Een ongelukkige periode brak aan. Thuis een vader met PTSS, op school werd de half verwilderde jongen doorlopend gepest door zijn klasgenoten en voor zwakzinnig versleten door de leraren. Op een schoolfoto waar hij achter een draaibank staat, zien we een schuwe angstige jongen afgebeeld.

De gymnastiekleraar op de ambachtsschool was ook trainer van het Helderse waterpoloteam de Bruinvissen. Mijn vader bleek als een van de weinigen te kunnen zwemmen en werd opgenomen in het team. Op doel, want crawlen kon hij niet en hij was zeker niet bestand tegen de mariniers waar de meeste wedstrijden tegen gespeeld moesten worden. Door zijn lengte kon hij ook vaak staan in het doel. Dat leverde hem veel voordeel op en zelfs een artikel in de krant. Piet Kraak, doelman van het Nederlandse voetbalelftal die tijdens een bezoek aan Den Helder toevallig een wedstrijd van de Bruinvissen bijwoonde meldde in dat artikel dat er een nog veel beter keeper dan hij op het doel van het plaatselijke waterpoloteam stond. Het knipsel heb ik geregeld gelezen. Maar mijn held was mijn vader niet. Integendeel.

De waterpolo carrière en zijn deelname met schoolslag in de wedstrijden van en naar Texel dwars door het Marsdiep maakten indruk. Hij werd opgemerkt. Door de oorlog en de

zuiveringen erna was er een tekort aan politiemannen ontstaan. De gymnastiekleraar en een marineofficier zorgden ervoor dat mijn vader op de politieschool in Apeldoorn werd geplaatst. Leren kon hij niet, meekomen al helemaal niet, maar misschien daarom werd hij de kok van de academie. En voor het eerst in zijn leven populair. Op foto's uit die tijd zie je een lange stevige zelfverzekerde jongen in uniform.

Dat moet hem geholpen hebben bij het veroveren van mijn moeder. Of beter andersom. Ondanks haar gebit en door de naaimachine had Betty geen tijd voor vrijerij. Toch was ze buitengewoon populair onder de Helderse jongens. Maakte zij op zondag tussen de kerkdiensten door een wandeling met haar zusje, dan werd ze gevolgd door aanbidders. Meest visser mensen, waar zij in het geheel niets van moest hebben. Ze stonken, waren 5 dagen op zee, bezopen zich op zaterdag, gingen op zondag 2 keer naar de kerk en probeerden daar tussendoor op botte wijze een meisje in te palmen.

Haar zusje Klaasje viel wel voor de grappige opgewekte visser Leendert uit Urk. Had al gauw trouwplannen. Dat was voor mijn moeder onverteerbaar, het jongere zusje dat eerder dan zij het huis zou verlaten. De voor haar mysterieuze jongen, waarschijnlijk uit verlegenheid en onhandigheid in de omgang met meisjes, die niet achter haar aan liep viel haar op. Toen ze hem een keer in uniform zag lopen, sprak ze hem aan. De verkering was geboren, hoewel het nog weken duurde voor de eerste kus werd uitgewisseld. Waarna hij wegrende en ze dagen niets van hem hoorde, totdat hij op een avond aanbelde. Toen was het definitief en werden de trouwplannen gemaakt. Daarmee was oma Martha het geheel niet eens. Die jongen was een Jood, een Jezus moordenaar. Een huwelijk was uitgesloten. Tijdens de oorlog hadden de gereformeerden tussen het

verzetswerk door nog tijd genoeg gevonden voor een zoveelste schisma. Na de oorlog bleek mijn grootmoeder in het steilste kamp, dat van dominee Schilder uit Kampen, terechtgekomen.

Niet omdat ze daar een bewuste keuze voor gemaakt had, oma Martha kon nauwelijks lezen of schrijven, maar omdat de artikel 31'ers van Schilder de kerk aan de Palmstraat hadden ingenomen. Dat was het gebouw waar mijn oma al sinds haar geboorte kwam. Van veranderen moest zij weinig hebben, dus zo werd ze Gereformeerd vrijgemaakt, artikel 31. Het ging om iets als of de slang wel of niet gesproken had in het paradijs. Ik zou dus opgroeien met een sprekende slang.

Mijn vader bekeerde zich. Moest voor de kerkenraad, de ouderlingen en uiteindelijk de gehele gemeenschap verschijnen om zijn Damascus Momentje voor een mogelijk huwelijk met mijn moeder te bevestigen. En zoals het vaak gaat met bekeerlingen, groeide mijn vader uit tot een streng gelovige. Zijn orthodoxie bracht hem via het diakenschap, het ouderlingschap uiteindelijk tot een soort van leke predikerschap. Het afsnijden van zijn oudste zoon uit de gemeenschap van de gelovigen heeft hij als predikant zelf van de kansel voorgelezen. Maar dat was bijna 20 jaar later.

Ruigoord 1956-1963

Na de politieacademie mocht mijn vader stage lopen in Julianadorp. Toen nog een gehucht en niet de lange Jammer die het nu is. Tijd was er genoeg en mijn vader trok zijn baantjes door Marsdiep en zwembad. Het huwelijk werd voltrokken in juni 1954. Al aan het einde van dat jaar werd mijn neef Wimpie geboren. Leendert was doortastender

gebleken dan mijn vader. Het werd een droeve tijd voor mijn moeder. Nog altijd vraag ik me af of mijn vader wel wist hoe het moest. Na bijna 2 jaar huwelijk was het in ieder geval één keer raak. En in dat drijfjatte 1956 op de koudste dag van de zomer, kwam ik eraan. Ik was dus welkom, zeer welkom.

Al een maand na mijn geboorte was de stage van Bert afgelopen en werd hij overgeplaatst naar Halfweg. Voor de suikerfabriek waren verkeersregelaars nodig. In het seizoen waarin de bieten werden aangevoerd werden er zelfs ploegendiensten gedraaid door de agenten. Verder was er weinig te doen. Mijn vader joeg op stropers, bracht hazen mee naar huis en een keer een vuurbuks. Die op mij overigens weinig indruk maakte, omdat ik allang zijn karabijn onder het bed in de slaapkamer had ontdekt. In het nachtkastje lagen dozen vol patronen met vervaarlijke punten van een centimeter of 10 lang.

Later toen wij naar Bergen verhuisd waren, joeg ik op oudejaarsavonden als mijn ouders al lang op bed lagen, tientallen van die patronen in de grote Iep voor het huis. Maar thuis was nu nog de Middenweg in Ruigoord. Kale rijtjeshuizen waar naast nog 2 andere politie gezinnen en de kruidenier tante Jans en haar malle broer Japie, voornamelijk landarbeiders afkomstig uit Zeeuws Vlaanderen woonden. Die bewerkten voor de rijke boeren, Biesheuvel, Kranenburg en van Splunter het land. Die boeren zouden nog veel rijker worden toen Ruigoord ontruimd moest worden en de omliggende landerijen voor veel te veel geld door de stad Amsterdam werden aangekocht om de havens te kunnen uitbreiden. Het is er niet van gekomen, zoals wel meer van de plannen uit Amsterdam sterven in onbezonnen megalomanie en incompetentie. De toenmalige en verantwoordelijke wethouder van Amsterdam Joop den Uyl kon daardoor rekenen op levenslange minachting van mij en mijn vader. Want mijn

vader hoefde niet weg uit Ruigoord. En ik zeker niet. Voor mijn moeder lag dat anders. Ze schaamde zich voor de naam Ruigoord. Mijn broertje en zusje die aan de Middenweg werden geboren hebben daarom als geboorteplaats Haarlemmerliede en Spaarnwoude in hun paspoort. Dat klinkt deftiger. Want mijn moeder was als vrouw van de politiemann een soort van notabele in het gehucht geworden. Toch was dat niet voldoende. De Zeeuwen waren allemaal paapse beelden aanbidde, het enige schooltje was eveneens paaps, de kerk ook en de buurvrouw was een heks. Dat vond mijn vader ook, maar die was nooit thuis. Behalve op zondag en dan gingen we naar de vrijgemaakt gereformeerde kerk, artikel 31 inmiddels ook “binnen verband” in Zwanenburg. De kerk was een kamer in de Boerenleenbank waar de ouderling Kushner directeur was. Naast 2 stoelen voor ouderling en diaken stonden er nog 10 opklapstoeltjes voor de gemeenteleden. De preekstoel was een formica tafel waarachter af en toe een dominee uit Amsterdam, maar meestal ouderling Kushner plaats nam. Mijn vader was nog gewoon gemeentelid maar zou later een flinke carrière maken.

Dat was na ons vertrek uit Ruigoord.

In de winter van 1962 was Ruigoord dagenlang afgesloten. Mijn christelijke schooltje in Halfweg was onbereikbaar en met mijn vader, die ook ingesloten was, schaatste ik uren op het tochtige en daardoor sneeuwvrije zijkanaal C, een tak van het Noordzeekanaal minder dan 200 meter van ons huis aan de Middenweg. Dat was bijzonder, ik deed nooit wat met mijn vader. Het plezier duurde tot Wiebe Kootstra in een wak terecht kwam en verzoop. Ik zag zijn gezicht onder het ijs en mijn vader moest een uur hakken met een bijl die ik bij boer Kranenburg moest halen om hem eruit te krijgen. Het lijk van Wiebe lag daarna op het ijs en het duurde nog weer uren voordat een soort van ambulance over het zijkanaal de